

Dissertatio inauguralis medica de quibusdam asyis ignorantiae medicorum ... / subjiciet ... Jo. Matthaeus Lurtz.

Contributors

Lurtz, Johann Matthäus.

Publication/Creation

Altdorfii Noric : Literis magni Danielis Meyeri, [1718]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dbzaeexe>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
QVIBVSDAM
ASYLIS IGNORANTIAE
MEDICORVM

QVAM
DIVINI NVMINIS PRÆSIDIO
GRATIOSI ORDINIS ASCLEPIADEI
IN ACADEMIA ALTORFINA
DECRETO

PRO LICENTIA

HONORES IN MEDICINA SVMMOS
ET PRIVILEGIA DOCTORVM
RITE IMPETRANDI

*PVBlicæ DISQVISITIONI
SVBIICIET*

AD D. XXVIII. IVN. A. R. S. c1o13cc XVIII.

JO. MATTHÆVS LVRTZ,
HERBIPOLENSIS FRANCVS.

ALTDORFII NORIC.
LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

2

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

DE
 QVIBVSDAM
 ASYLIS IGNORANTIÆ
 MEDICORVM.

§. I.

QUOD suo quidem tempore conquestus est *Gulielmus Gratarolus* in Opusc. var. Argentorati anno M D LXIII. editis p. 46. fere neminem non scire videri velle, etiam qua nesciat, idem aliis etiam superioribus seculis in hunc usque diem, & adeo nunquam non usu fuisse arbitror, cum primis in *Arte Medica*. Posteaquam enim hæc sublimius excoli, ejusque doctrina per modum scientiæ tractari coepit, commune veluti hoc enatum est præjudicium, quod nihil ad istam artem pertinens debeat aut queat proponi, cujus ratio & causa reddi & demonstrari nequeat. Hinc illud venerabile *Medicorum dogmaticorum & rationalium* nomen, qui empiricorum ruditatem, et in designandis morborum aliarumque ad Medicinam spectantium

tium rerum causis ignorantiam alto supercilio despiciebant.

§. II.

Verum enim vero inter ipsos, qui *Dogmaticam Medicinam* antiquitus professi sunt, non omnino defuere viri cordati, qui suæ scientiæ & experientiæ defectum libere confiterentur. Ita sane medicorum princeps *Hippocrates* primo statim aphorismo suo, dum *artem longam, occasionem celerem, experimentum periculosum, judicium difficile* pronunciat, haud obscure videtur significasse, quantum absit a perfectione medicina, et quam multa possint fugere hominem, qui eam exercet. Quin & idem sapientissimus Senex in *Epist. ad Democrit.* candidè fatetur, se, licet jam admodum senem, nondum ad medicinae finem pervenisse, ut neque ipsius inventor *Æsculapius*, qui in multis a semetipso dissenserit.

§. III.

Similem modestiam in *C. Celso*, qui jure meritoque *Latinus* dicitur *Hippocrates*, suspicere decet. Is etenim, cum argumenta præcipua inter se concertantium Empiricorum & Dogmaticorum, scite proposuisset, suam tandem in medium proferens epicrisin in præfat. Lib. I. inter alia sic statuit: *Quæ demum causa, vel secundam valetudinem præstent, vel morbos excitent, quomodo spiritus aut cibus deferatur, vel digeratur, ne sapientiæ quidem professores, scientia comprehendunt, sed conjectura prosequuntur*, et paulo post idem ait: *est enim*

❁ . 5 . ❁

enim hæc ars conjecturalis, neque respondet ei plerumque non solum conjectura, sed etiam experientia. Paulo durius hæc dicta videri possunt, neque ego penitus adstipulari velim Celfo, quasi vix ullarum, quæ Medicinæ subjectæ sunt, rerum certa & evidens ætiologia existat, hoc præsertim novissimo ævo nostro, quo sane multa in variis doctrinæ medicæ partibus longe magis perspicue quam olim tradita & demonstrata habentur.

§. IV.

*Cæterum negari neutiquam potest, quod in explicandis tam physiologicis quam pathologicis phenomenis, & quondam confictæ fuerint, & hodieque prætexantur rationes & causæ, veritati minus consentaneæ, & quarum demonstratio nulla est. Talium assertiones non video quomodo quis aptius possit appellare, quam *Asyla ignorantia*? Huc profecto referendæ sunt tot ac tam libere a veteribus medicis scriptoribus accusatæ *qualitates occultæ*, & *obscuriora rerum obscurarum vocabula*, quorum inventores, dum aliquid dixisse voluerunt, re vera dixerunt nihil. Sed jam pridem hujusmodi nugatores perstrinxit Galenus Lib. III de præfag. ex puls. cap. V. *Qui nihil (inquit) sciunt, ad alterum de duobus confugiunt, vel ad nomina ignota, vel ad qualitates occultas.**

§. V.

Illustre exemplum hujusmodi obscuræ & absurde appellationis, ignoto morbo impositæ, pridem exhibuit Hippocrates

A 3

pocrates

pocrates singulari tractatu de morbo sacro. Homines (ait) naturam & causam ejus divinam esse putaverunt, præ imperitia & admiratione, propterea, quod aliis morbis nulla re similis sit, & propter inopiam quidem, quod non cognoscunt, divinitas ipsi conservatur. --- Caterum, qui primi hunc morbum sacrum esse pronuntiaverunt, tales homines mihi esse videntur, quales etiam nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se vehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaque consilii ac mentis inopia obvelantes ac praetexentes divinitatem, cum nihil haberent, quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hanc affectionem pronuntiarunt. Hæc aliaque plura sapienter non minus quam graviter contra istud ignorantia asylum effatus est medicorum coryphæus.

§. VI.

Utinam vero ab illo tempore abstinuissent arti medicæ operati a similibus ignorantia vanis refugiis temerè effingendis! sed, proh dolor! contrarium apprehenditur, & subinde ad causas supernaturales relati sunt affectus ignoti, aliquibus etiam portentosa tributa nomina. Quid enim *ignis sacer* & *S. Antonii*, *Chorea S. Viti* &c. aliud produnt, quàm veræ istorum morborum causa ignorantiam, hujusque asyla, tametsi incongruorum talium vocabulorum inventio non tam medicis quam superstitosæ plebi fortasse imputanda sit. Quemadmodum ipse recordor, quod circa patriam meam *dolor colicus*, *St. Veits Wurm* / *hectica febris*, *die Schwefelkerzen* / *Apoplexia*, *die Hand Gottes* popularibus absurdis

absurdis phrasibus definiantur; ne plura commemorem
ejusmodi horrenda nomina, quæ inventorum ex vul-
go crassam ignorantiam arguunt. Hoc interim persua-
sum habeo, quod frequens illa *causarum supernaturalium*
in morbis accusatio, harumque ad incantationem, fasci-
num ipsumque diabolum nimis prompta reductio, et
flocifaciendæ medicinæ et superstitioni haud levem
raramque dederint occasionem.

§. VII.

Multo autem plura & evidentiora extant *Medico-*
rum ignorantia asyla, quorum quædam velut in summâ
recensuit *Georg. Francus in dissert. de medico monstroso Hei-*
delbergæ anno 1677. habita pag. 32. Cam sæpius (ait)
de morbi statu & causa differatur oportet, a multis certum
constituitur Asylum, ad quod refugiunt, cum in angustias
de natura morbi explicanda redacti fuerint; Usitata magis
que nota hætenus fuere & adhuc sunt, Passio hypochon-
driaca, obstructio venarum meseraicarum, Stomachus va-
pores crudiores versus pectus ac caput excludens, catarrhus
in humeris, lumbis, femore ac pedibus, scorbutus item acidus
et Salinus; hæc et alia refugia inserviunt monstrosorum me-
dicorum scientiæ, tutiori in vado locanda. Hos & alios (in-
quit ille porro) affectus ludibrio neutiquam habeo, multo
minus pro non-entibus temere proclamo, agnosco & ipsos ipse-
met; hoc saltem innuo, quod unus ex hisce non omnium quo-
rumcunque obviorum morborum essentiam & causas explicet,
& quod monstrosus sit ille medicus, qui cum semel scorbuti-
cus factus fuerit, quodcunque morbidum obvium pro scorbuto
agno-

agnoscat, tractet & curet: sicque hypochondriacus, catarrhosus eadem chorda oberrent, &c.

§. VIII.

Atque ita est omnino, sæpiusque luditur hæc fabula, mutatis personis. Quantum enim seorsim attingit ad *scorbutum* & *obstructiones*, quæ compluribus, interdum plane alienis affectibus, tanquam vera nomina temere affinguntur, & in *asylum ignorantie* convertuntur, idem de Germanicis quoque medicis, (utinam paucis!) asserere licebit, quod de Belgis suis liberè testatus est *Gerardus Goris de medicina contempta pag. 97. Medicorum scorbuticorum & obstructorum haud exiguus est numerus. Hi probe edidicerunt, quod scorbutus sub omnium morborum larva corpora nostra aggredi soleat, quodque scorbutici scorbuticos generare consuescant: Hinc omnes, saltem morbis chronicis egrotantes, judicant scorbuticos, sive ipsum agrum videant, sive urinas inspiciant, ut videantur aliquid dixisse, crassamque suam ignorantiam tegant, semper innocentem culpant scorbutum. In eadem arundine longa equitant omnes illi, qui semper ad invicem & apud egros de obstructionibus garrunt, quasi verò illae generales, nullaeque aliae essent praeter has morborum cause. Sed aequè hic quam alius frivolus est pretextus, neque alios, praeter ignorantiam & ignaviam authores agnoscit.*

§. IX.

Vix melioris nota refugium præbent cruditates ventriculi, & vapores in caput ascendentes, aliave ad loca sese diffun-

diffundentes : quamvis enim tales non raro usu veniant, nimis tamen frequenter incusantur in morborum sæpe nihil de iisdem participantium ratione reddenda : Scite hunc abufum reprehendit *Bernhardus Swalve*, quando in *querelis & opprobriis ventriculi* pag. 246. ipsum loquentem introducit ventriculum, his verbis : *Tanto cum distem a capite intervallo, nihilominus universa propemodum strues agritudinum ex me, ceu fonte uberrimo, arcessitur. Non ego me immunem, aut semper infontem volo. Vapores etiam ex me per œsophagum in caput ascendere quandoque haud abnego, nec iniquum vaporum censorem Helmontium audiendum censeo : per solum enim actionis regimen citra fumum, vaporemve caput mihi non auscultat, interim tamen crebro causarum locum obtinere vapores ex me elevatos non sine injuria mea gravi statuitur. Opportuna doloribus, aliisque affectibus pars est caput; sed impotens ipsum per casus multos suoapte sibi nixu gignit varias causas.* Plura in eandem rem non minus graviter ac velut ex instituto differuit alius author, qui sub ficto *Balthasaris Andreae Ferrioli* nomine (ut mihi quidem videtur) latere voluit, integro tractatu, *morbosi ventriculi infelix hætenus tentata cura* inscripto, & idiomate Germanico, Francofurti ad Moenum anno 1668. edito.

§. X.

Quid porro vulgatius est, quam *apoplexiæ* accusatio, in qualibet fere sensuum & motus cessatione

B

aut

aut morte subitanea? de quibus accidentibus & eventibus in promptu est popolare iudicium: **Es habe den Patienten der Schlag gerühret**: quodsi vero etiam rhonchus sive stertor aliqualis simul fuerit observatus, tunc illico dicunt, **es habe ihn ein Sted. Fluß überfallen**. Bardus equidem & stolidus censeretur, qui talia revera sæpius contingere inficias iret, quod vero adeo frequentissime, ceu vulgo perhibetur, id fiat, minus convenit cum veritate. Nimirum per anatomen practicam aut dissectionem talium personarum, quæ apoplexia aut catarrho suffocativo periisse credebantur, alia longeque diversa morbi & mortis causa crebro detecta fuit; cuiusmodi exemplorum referta est *dissertatio erudita, de erroribus circa causas mortis subitæ, habita Wittenberge anno 1703. sub Præsidio Excell. Viri D. Jo. Henr. Heucheri*. Eadem quoque obscuritas & nimium facilis *apoplexiæ culpatio* ante plures jam annos permovit magni nominis Medicum *Jo. Jac. Wepferum*, ut *observationes anatomicas ex cadaveribus eorum, quos sustulit apoplexia, cum exercitatione de ejus loco affecto emitteret in lucem publicam*. Cæterum eundem errorem ac temere quæsitum in *apoplexiæ asylum ignorantie repentinorum casuum*, Anglis speciatim medicis & concivibus suis acriter exprobravit *Gedeon Harvæus in arte curandi morbos expectatione pag. 288*: *Quicumque (ait) aspectu sanus vel aliquantillum tantum valetudinarius vel in statu neutro existens subita morte obruitur, ab insignissimis nostris Medicinæ præscriptoribus apoplexia defunctus dicendus est; ergo pro eadem regula vel*
dicen-

dicendi more, omnes fures & latrones patibulo enecati, apoplectici mortui sunt. Verum enim vero res aliter se habet, & iudicium istorum de apoplexia errabundum, ab institutionibus medicis, minus ab eis intellectis, falsoque apprehensis profluit.

§. XI.

Aliud insuper, & vix ulli secundum ignorantie asy-
lum suppeditat ubique jactata, pluribusque morbis im-
putata *malignitas*, cujus appellatione tam prompta &
frequenti astute admodum excusantur *improvise mor-*
borum exasperationes, & *in pejus conversiones*, licet hæ
non ab ipsius morbi malitia quadam singulari, quam
ab *inepta curatione* sæpius profiscantur. Haud equi-
dem diffiteor, cum sagacissimo *Georgio Baglivo*, Prax.
med. Lib. I. cap. V. §. 9. *dari interdum febres aliosque mor-*
bos vere malignos, ab aura & humore venenis analogo, nostrisque
sensibus vix perceptibili productos, quales a pravis qualitatibus
aëris & influentis, cibis deleteria substantiæ, animalibus vene-
natis, & aliis hujusmodi causis excitantur; Sed hæc rara avis
in terris, nec ita frequens in singulis morbis, ut vulgo Me-
dicis arbitrantur. Hi enim non examinatis diligenter causis
morborum antecedentibus, symptomatis, & statu pene integro
morbi, magnos hac ratione errores in methodo curativa com-
mittunt, per quos quidem cum morbus natura sua lenis, gra-
viter exacerbetur, statim exacerbationis illius causam ma-
lignitati, nescio cui latenti, vel ab ipsis excogitata, attri-
buunt: interea nescientes, in quibus talis malignitatis natu-

ra sita sit, populari illi opinioni solummodo acquiescunt; scilicet humorum malignitatem medicamentis alexipharmacis, & excalescentibus aggredi statim debere se, & per sudores eliminare. At post multos eductos sudores, non solum malignitas illa, interdum non submovetur, sed potius per eos, latentes viscerum inflammationes, quæ talium februm ut plurimum sunt causa genuina, magis magisque augentur, & in graviora mala conjiciunt agrotantem. Hucusque doctissimi Baglivi sententiam, de malignitatis mendaci accusatione, in medium proferre lubuit, saltem ut appareat, quam non inique inter *asyla medicorum ignorantie* eandem numeraverim.

§. XII.

Longa nimis evaderet tractatio, si cuncta quæ restant & mihi cognita sunt, ejusdem commatis *refugia* percensere vellem, imprimis ea, quæ *ad explicandas variarum in corpore humano, tam secundum quam præter naturam evenientium rerum causas* stabilita esse videntur. Non possum tamen, quin mentionem aliquam injiciam *fermentationis & effervescentiæ*. Horum vocabulorum usus ex Chymia præcipue ad œconomiam animale, *haud parum vitioso analogismo* traductus est ab *Helmontio*, applaudente & amplius adstruente *Willisio*. His antesignanis, communi quodam sequentium Medicorum consensu, adjudicata sunt *singulis visceribus peculiaris fermenta*, quorum virtute non solum chylicatio & sanguificatio, sed & quorumvis humo-

humorum elaboratio & sequestratio perficeretur: Et profecto nihil dictu est facilius, quam quod *ventriculi fermentum* ab alimentis eliciat chylum, *succus pancreaticus bilis occurrens* nova fermentatione (vel effervescencia potius) chylum crudiores exaltet, quod *cordis fermentum* sanguificet, *hepatis bilem* progeneret, *renum urinam*, *testium semen*; & sic de cæteris. Ita sane quam commodissime extruitur *inscitia*, quomodo illa singula peragantur, *egregium asyllum*. At enim vero, ab aliquot jam lustris cordati viri destructionem ejus aggressi sunt, quos inter excellit *Melch. Frid. Geuderus*, qui peculiari *Diatriba de Fermentis variarum corporis animalis partium specificis & particularibus*, eorum existentiam falso supponi, nullamque *veram fermentationem* nedum *effervescenciam* in homine fieri, accurate demonstravit. Hinc etiam *Gratiosa Facultas Medica Lipsiensis* ad *Clar. Raymundi Vieussens epistolam de Sanguine humano* (in qua *Fermentationis* illius doctrina tanquam certa libere asseritur) non dubitavit respondere: *Fatemur ingenue, fermenta hinc inde in machina animalis, ex analogia quacunque chymica a plerisque magis supposita, quam solide comprobata, aequae ac ipsam sanguinis fermentationem proprie dictam, apud nos aetate presentis deseruisse, chylique albedinem a bilis sulphure in duodeno admixto vix solitarie posse deduci, cum chylus semper, bilioso etiam fluido præternaturaliter constituto, albedinem præ se ferat. &c.*

§. XIII.

Eadem est ratio fermentationis & effervescencie,

quæ in statu hominis præter naturam æque frequenter substituitur in locum obscurioris causæ morbificæ, aut verius ignorantie præbet asylum. Sat equidem cito absolveretur hoc modo ætiologia, si sat bene comprobari posset illarum vera præsentia. Verum hic itidem deficit demonstratio, & quamvis in aliquibus morbis simile quidpiam fermentationi vel effervescentiæ appareat, hoc tamen alterutro istorum vocabulorum minus proprie notatur. Quare non pauci ex modernis & prudentioribus Medicinæ Scriptoribus malunt ab istis vocabulis abstinere, quam dubiis illorum notionibus turbare discipulorum aut legentium animos.

§. XIV.

Effet in proclivi plura hujusmodi asylorum exempla producere in conspectum; qualia sunt peregrinus æther, quem toties, pro variorum affectuum ignota origine declaranda, medici secundum Cartesii principia philosophaturi, accusant; nec minus pro effugio inscitie frequentata Viscerum antipraxis: Etenim vix sine fastidio vel risu saltem audire licet, quam prompte & quam crebro culpam ea sustinere debeat irrita vel non ex voto succedentis curationis; quam statim excusare norunt callidi artifices, dicendo v. g. Der Patient habe einen kalten Magen / und eine hitzige Leber &c. Hinc fundi calamitas! Fallor, an huc quoque pertinet illa nimis usitata hodie errorum naturæ increpatio, qua novatores quidam suos ipsorummet errores & imperitiam

peritiam in medicina facienda expedite sciunt defendere, adeo liberaliter errores vix corrigendos affingendo naturæ, cujus tamen providentiam & singularem peritiam in conservanda sanitate morbisque avertendis & profligandis, extra illam *asylum querendi necessitatem*, vix satis extollere & prædicare valent.

§. XV.

Sed ego manum atque calamus jam retraho ab *odiosa hujus materia ulteriori disquisitione*, quam quidem non alia intentione suscepi, quam ut memetipsum tempestive admonerem, haud temere quærenda sed fugienda esse talia *perniciosa* interdum, aut *inutilia* saltem *asyla*, quæ medico in opprobrium, ægrotantibus vero in damnum vergere queunt. Cæterum serio protestor, quod nemini injuriam faciendi causa, vel ex petulanti conatu alios vituperandi, hæc hæcenus conscripserim festinanter quidem atque breviter, saltem veritatis inquirendæ & confirmandæ studio: Cum interim persuasum habeam, unumquodq; istorum *ignorantia asylosum* mereri, ut *integra Dissertatione* fufius examinetur atque convellatur. Exurgent tamen fortasse alii doctiores magisque cordati viri, qui ulcus istud liberius tangere, ipsique medicinam afferre haud gravabuntur. Mihi in rebus tam magnis & voluisse sat est.

S. D. G.

COROL-

COROLLARIA.

propter fugam vacui spatii adjecta.

I.

Honestius est Medico suam ignorantiam profiteri in rebus abstrusis & latentibus morborum causis, quam sub scientiæ prætextu mendacium dicere.

II.

Quamvis in mulierum affectibus sæpiuscule, vel primario vel secundo patiat uter, frequenter tamen hæc hystericum complicatum esse falso statuitur, ipsi morbi perperam hystericæ cognominantur.

III.

Post inventam & demonstratam sanguinis circulationem, uti multum pristinae auctoritatis suæ amisit hepar, ita quoque a frequenti imputatione & reatu, quod omnis fere intemperiei præternaturalis fons & origo existat, liberari cœpit; tametsi hodieque medicæ castri asylum istud sanctissime venerentur.

